

УДК 346:796-799

КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ СПОРТИВНИХ ВІДНОСИН: ЗАВДАННЯ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

*Л. І. Заїченко, здобувач, інспектор відділу аспірантури та докторантури
Національний університет
«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*

Статтю присвячено проблемі комерціалізації спортивних відносин в Україні. Запропоновано створення спортивних клубів як суб'єктів організаційної діяльності спортсменів-професіоналів.

Ключові слова: комерціалізація, професійний спорт, спортивні організації.

Постановка проблеми. Спорт є органічною частиною фізичної культури, особливою сферою виявлення та уніфікованого порівняння досягнень людей у певних видах фізичних вправ, технічної, інтелектуальної та іншої підготовки шляхом змагальної діяльності.

Виходячи з цього, стає зрозумілим, що соціальна цінність спорту визначається його дійовим стимулюючим впливом на поширення фізичної культури серед різних верств населення. Тому держава повинна фінансувати, стимулювати та приділяти значну увагу розвитку фізичної культури і спорту серед населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначені питання залишаються поки що недостатньо розкритими, незважаючи на їх актуальність. Разом із тим окремих аспектів названої проблематики торкаються у своїх працях, зокрема, О. Заярний [1] та С. Васильєв [2].

Формування цілей. Метою статті є визначення сучасного стану комерціалізації відносин фізичної культури і спорту та завдань їх господарсько-правового регулювання.

Виклад основного матеріалу. Спорт є невід'ємною частиною суспільного життя, запорукою здорового розвитку молоді та людства в цілому, органічною складовою фізичної культури, особливою сферою самореалізації людей через досягнення в окремих видах фізичних вправ, технічної, інтелектуальної та іншої підготовки шляхом змагальної діяльності.

У ст. 4 Закону України від 24 грудня 1993 р. «Про фізичну культуру і спорт» йдеться про активне впровадження державної політики у сфері фізичної куль-

тури і спорту [1]. У цьому контексті слід зазначити, по-перше, що фізична культура і спорт та відповідні суспільні відносини є об'єктом політики держави, що ставить їх суспільно-політичне значення на рівень об'єктів законодавчого регулювання. Отже, необхідно чітко розрізняти внутрішній склад відповідних суспільних відносин, адже їх правове регулювання має ґрунтуватися на застосуванні низки загальних та спеціальних правових засобів, спрямованих саме на ті чи інші елементи таких відносин. У цьому сенсі має бути визначена систематика та класифікація відносин у сфері фізичної культури і спорту за їх природою, змістом, спрямованістю, а на підставі цього — розбудовано відповідно склади правовідносин, включаючи їх суб'єктів, об'єкти, юридичні факти тощо.

Розвиток фізкультурно-оздоровчої індустрії передбачає створення та підтримання різноманітних спортивних закладів, таких як стадіони, спортивні табори, а також виробництво та використання спортивного інвентарю: тренажери, спеціальний одяг для занять спортом та відповідних видів послуг, що пов'язані зі спортивною діяльністю. Приклад з «Євро-2012» наочно свідчить про активізацію будівельного ринку, стимулювання розвитку транспортної та готельної мереж. Таким чином, розвиток фізичної культури і спорту може в окремих випадках виступати як мультиплікатор економічного розвитку.

У межах предмета регулювання спортивного права можна виділити декілька типів правовідносин, що складаються у процесі реалізації громадянами прав на заняття спортом, формування спортивних організацій, проведення фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів, а саме:

- правовідносини щодо створення і функціонування спортивних та фізкультурних організацій;
- правовідносини, пов'язані з розробленням, запровадженням та застосуванням внутрішніх спортивних регламентів, правил та процедур;
- правовідносини щодо здійснення державного контролю за дотриманням установлених нормативних приписів у галузі спорту та застосування передбачених санкцій;
- відносини реалізації фізкультури і спортивної діяльності на громадських та господарсько-правових засадах;
- відносини, пов'язані із участю спортсменів у спортивних заходах та спортивних організаціях;
- відносини, пов'язані з державним фінансуванням спортивної та фізкультурної діяльності з огляду на їх суттєве публічне значення.

Спираючись на юридичні підстави виникнення спортивних правовідносин, суб'єктний склад цих відносин, спосіб взаємодії між ними, можна припустити, що і метод правового регулювання спортивного права має комплексний характер. Таким чином, до природи методу правового регулювання спортив-

них відносин повинні включатися як імперативні, так і диспозитивні способи та прийоми впливу норм права на певні правовідносини. Цей характер у свою чергу визначається складним комплексом приватних і публічних інтересів, що досить сильно пов'язані і зумовлюють одне одного у сфері спорту. Таке розуміння методу правового регулювання спортивного права забезпечує можливість об'єднання різного за природою нормативного матеріалу в єдиній системі, включаючи владні приписи органів держави щодо організації та проведення спортивних заходів, і в той же час встановлення сфери договірних відносин там, де такі правові засади підлягають застосуванню.

Закон України «Про фізичну культуру і спорт» фактично є єдиним джерелом законодавчого регулювання фізкультурно-спортивних відносин в Україні за умови, що всі інші нормативно-правові акти повинні бути з ним змістовно узгодженими. Слід зазначити, що він був прийнятий у 1994 р., але від того часу постійно вдосконалювався. Особливих змін він зазнав у 1999, 2000, 2001, 2004, 2005, 2006, 2007, 2009, 2010 та 2011 роках, що у свою чергу свідчить про високу суспільну актуальність сфери відносин фізкультури і спорту, а також про усвідомлення цього законодавцем та прагнення постійно вдосконалювати законодавчу базу.

Цікаво, що цей Закон структурно має загальну частину (положення), яка містить термінологію, засади державної політики у сфері фізичної культури і спорту та джерела законодавчого регулювання тощо, а також, умовно, особливу частину, що передбачає, зокрема, визначення кола суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, змістовно відокремлює відносини фізичної культури від спорту, питання організації, фінансування, міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури і спорту тощо.

Таким чином, цей напрямок подальшого розвитку законодавства у фізкультурно-спортивній сфері не є випадковим. Усі інші відносини у цій сфері логічно можуть бути врегульованими шляхом прийняття указів Президента, постанов Кабінету Міністрів України тощо.

Аналіз законодавства у названій сфері свідчить про наявність досить масштабного конгломерату правових норм, зокрема, внутрішніх правил, положень, які цілком не належать до жодного із механізмів правового регулювання: господарського, конституційного, адміністративного, трудового та цивільного права. Так, предметом регулювання деяких із них є, наприклад, правила прийому до спортивних клубів та федерацій, регламенти спортивних змагань, правила прийому до спортивних клубів та федерацій, регламенти спортивних змагань, правила трансферу гравців, антидопінгове законодавство, законодавство про спортивні третейські суди тощо. Особливість таких норм полягає у встановленні спеціальних вимог до спортивних клубів, професійних спортсменів та ін.

Наразі у спортивне середовище запроваджується модель ринкових відносин, допускаючи тим самим професіоналізацію спорту в плані не тільки досягнень, а й організації спорту, що в свою чергу зумовлює комплексність галузі спортивного права і безперечно має бути враховано при побудові правового регулювання спортивних відносин [3]. Систематика спортивних відносин передбачає з'ясування особливостей їх суб'єктного складу.

Постає логічне питання щодо визначення суб'єкта господарювання у спортивній діяльності. Отже, згідно зі ст. 55 Господарського кодексу України суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством. За цією статтею існують два види суб'єкта господарювання: господарські організації та громадяни України, іноземці та особи без громадянства. Спортивна діяльність, отже, може здійснюватись у повному обсязі у межах створеної господарської організації, але також за зусиль фізичної особи-підприємця.

Стосовно правосуб'єктності суб'єктів спортивної діяльності слід зазначити, що дослідження положень статей 9–25 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» вказує на переважно виключний характер спортивної діяльності для закладів фізичної культури і спорту, у тому числі спортивних клубів, дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю, спортивних арбітражних судів, шкіл вищої спортивної майстерності, центрів олімпійської підготовки тощо. Разом із тим деяким категоріям суб'єктів спортивного права закон надає право здійснювати суміжні види господарської діяльності, а саме: надавати послуги населенню з профілактики окремих видів захворювань, професійної реабілітації, організації і проведення культурно-масових заходів із залученням професійних спортсменів, інструкторів, тренерів та ін. Однак за правилами статей 55, 88 Господарського кодексу України, статей 84, 116 Цивільного кодексу України як основний, так і додаткові види діяльності суб'єктів спортивного права повинні обов'язково визначатися в їх статутах (положеннях). Поряд із цим законодавство України та більшості держав Європейського Союзу допускає надання суб'єктами господарювання, які не є суб'єктами спортивного права, окремих спортивно-фізкультурних послуг, котрі закон не визнає виключним видом діяльності. Йдеться про створення груп оздоровлення на підприємствах, в установах, організаціях, проведення аматорських змагань, організацію і проведення на місцевому рівні загальнооздоровчих, спортивних заходів тощо.

Таким чином, законодавець не пішов шляхом типізації суб'єктів спортивної і фізкультурної діяльності з позицій існуючих у господарському і цивільному законодавстві видів юридичних осіб та їх організаційно-правових форм, а обрав казуїстичний підхід перерахування усіх суб'єктів за предметними особливостями їх діяльності у сфері фізкультури і спорту. Очевидно, що в інтересах правового регулювання слід органічно поєднати обидва підходи, хоча проблемою звичайно є формула оптимальності такого поєднання. Слід, однак, зазначити, що Закон України «Про фізичну культуру і спорт» було прийнято на десять років раніше, ніж Господарський та Цивільний кодекси України, і тому його модернізація є вкрай актуальною. Особливо актуальним видається сегмент господарсько-правового регулювання. У цьому сенсі слід погодитися із думкою Д. Задихайла, за якою саме господарсько-правовому законодавству притаманна надмета — органічно об'єднати в єдиному правовому механізмі забезпечення ефективності господарювання за рахунок використання в ньому таких різнорідних правових засобів, що слугують досягненню відповідно різних за природою суспільних інтересів.[4, с. 178].

Ключова діюча особа сфери фізичної культури і спорту — спортивна організація в контексті цивільно-правового регулювання як юридична особа має відокремлене майно, може від свого імені набувати майнові та особисті немайнові права і мати обов'язки, бути позивачем і відповідачем у суді тощо. Як юридична особа спортивна організація може бути створена як громадська організація, що згідно зі ст. 1 Закону України «Про громадські об'єднання» є громадським об'єднанням, засновниками та членами якого виступають фізичні особи [5].

Ці організації — громадські або господарські — можуть об'єднуватись у спортивні федерації. Разом із тим послуги у сфері спорту і фізичної культури можуть набувати комерційного характеру, бути об'єктом підприємницької діяльності, а отже, передбачати створення суб'єктів спортивної і фізкультурної діяльності у формі господарських організацій в різних організаційно-правових формах, що можуть створюватись у формі підприємств, заснованих на різних формах власності, унітарних чи корпоративних засадах.

Таким чином, на нашу думку, основними суб'єктами сфери фізичної культури і спорту мають стати спортивні клуби, що можуть бути за своєю організаційно-правовою формою підприємствами або громадськими організаціями в частині здійснення ними комерційної діяльності, комерціалізації спортивних послуг. Окреме місце в системі суб'єктів спортивної і фізкультурної діяльності посідає спортсмен-професіонал, який, на наш погляд, має реалізовувати свою професійну правоздатність у формі приватного підприємця. Спортсмен також може мати трудові відносини з тренерами, лікарями тощо, а також надавати відповідні спортивні послуги. Слід наголосити, що значна

частина відносин у сфері спорту і фізичної культури являє собою суцільну прогалину в національному законодавстві. У той же час здійснення спортивної і фізкультурної діяльності отримало дуже глибоку диференціацію відповідно до її умов, видів послуг, суб'єктного складу тощо.

Для ведення професійної діяльності логічно передбачити необхідність створення спортивних клубів, які є суб'єктом організації діяльності спортсменів-професіоналів, статuti котрих передбачають той чи інший вид діяльності відповідно до рішень його засновників. Значною частиною діяльності такого клубу є здійснення саме комерційної діяльності або спортивної діяльності з метою отримання прибутку. У свою чергу спортивний клуб діє відповідно до Закону України «Про фізичну культуру і спорт», інших законодавчих актів, статутних вимог Спортивної студентської спілки України, Міжнародної федерації університетського спорту, а також до свого статуту, що спрямований на виконання соціально важливих функцій, Спортивний клуб є юридичною особою, має свою печатку, штамп із своїм найменуванням, розрахунковий рахунок у банківських установах, може мати на правах власності відокремлене майно, основні та оборотні фонди.

Цікавим є той факт, що у ст.38 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» йдеться про професійний спорт, який є комерційним напрямком діяльності у спорті, пов'язаним з підготовкою та проведенням видовищних спортивних заходів на високому рівні з метою отримання прибутку. Діяльність, що проводиться спортсменами-професіоналами, є основним джерелом їх доходів, що відповідає цьому Закону, Кодексу законів про працю України, Господарського кодексу та інших нормативно-правових актів тощо. У тій самій статті міститься визначення спортсмена-професіонала: він набуває такого статусу з моменту укладення контракту з відповідними суб'єктами сфери фізичної культури і спорту про участь у змаганнях серед спортсменів-професіоналів [6].

Висновки. Комерціалізація спортивних відносин полягає в реалізації спортивної діяльності на громадських та господарсько-правових засадах, тобто завдяки відносинам, що пов'язані із участю спортсменів у спортивних заходах і спортивних організаціях, а також з державним фінансуванням спортивної і фізкультурної діяльності з огляду на їх суттєве публічне значення.

Законодавець, на жаль, пішов не шляхом типізації суб'єктів спортивної і фізкультурної діяльності з позицій існуючих у господарському та цивільному законодавстві видів юридичних осіб та їх організаційно-правових форм, а обрав казуїстичний підхід перелічення усіх суб'єктів за предметними особливостями їх діяльності у сфері фізкультури і спорту, що ускладнює правову врегульованість відносин у цій сфері.

Стаття 38 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» вказує на професійний спорт, який є комерційним напрямком діяльності у спорті, пов'язаним з підготовкою та проведенням видовищних спортивних заходів на високому рівні з метою отримання прибутку. Ця діяльність є основним джерелом прибутку спортсменів-професіоналів. Відповідно спортсмен-професіонал: набуває такого статусу з моменту укладення контракту з відповідними суб'єктами сфери фізичної культури і спорту про участь у змаганнях серед спортсменів-професіоналів, що створені засновниками (інвесторами) — суб'єктами приватного і публічного права або унітарними підприємствами, що засновані відповідними спортивними громадськими організаціями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Заярний О. Суб'єкти спортивних правовідносин /О. Заярний // Юрид. вісн. України. — 2011. — № 52. — С. 110.
2. Васильев С. В. Особенности трудового договора профессиональных спортсменов и рассмотрение споров в области профессионального спорта: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05 / С.В. Васильев. — М., 2006.
3. Про фізичну культуру і спорт : Закону України // Відом. Верхов. Ради України. — 2008. — № 3808-XII. — Ст. 4.
4. Чередник Р. В. Становлення спортивного права як комплексної галузі в правовій системі України [Електронний ресурс] / Р.В. Чередник. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/App/2011_42/Cherednik.pdf
5. Задихайло Д. В. Економічна система як органічний об'єкт законодавчого забезпечення / Д. В. Задихайло // Вісн. Акад. правов. наук України. — 2012. — № 4 (71). — С. 214, 215.
6. Про громадські об'єднання : Закон України // Відом. Верхов. Ради України. — 2013. — № 1. С. 1.
7. Про фізичну культуру і спорт : Закону України // Відом. Верхов. Ради України. — 2008. — № 3808-XII. — Ст. 38.

КОММЕРЦИАЛИЗАЦИЯ СПОРТИВНЫХ ОТНОШЕНИЙ: ЗАДАЧИ ХОЗЯЙСТВЕННО- ПРАВОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ

Заиченко Л. И.

Статья посвящена проблеме коммерциализации спортивных отношений в Украине. Предложено создавать спортивные клубы как субъекты организационной деятельности спортсменов-профессионалов.

Ключевые слова: коммерциализация, профессиональный спорт, спортивные организации.

COMMERCIALIZATION OF SPORTING RELATIONS: TASK OF KHOZYAYSTVENNO-PRAVOVOGO PROVIDING

Zaichenko L. I.

The article is devoted to the problem of commercialization of sports relations in Ukraine. Proposed creation of sports clubs, as subjects of the organizational activities of professional athletes.

Key words: commercialization, professional sport, sports organizations.

УДК 346.543

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПАЙОВИХ ВЕНЧУРНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ФОНДІВ

К. Ю. Князева, збодувачка

Національний університет

«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»,
директор юридичного департаменту АТ «У.П.Е.К.»

Досліджено аспекти господарсько-правового забезпечення діяльності пайових венчурних інвестиційних фондів (ПВІФ). Висвітлено особливості створення ПВІФ, формування активів та господарсько-правові принципи взаємодії з компанією з управління активами. Розглянуто господарсько-правові передумови економічної привабливості ПВІФ як одного з найефективніших механізмів інвестування.

Ключові слова: інститут спільного інвестування, пайовий інвестиційний фонд, венчурний фонд, компанія з управління активами.

Постановка проблеми. У сучасних умовах Україна дедалі активізує інвестиційні процеси. Структурне і якісне оновлення виробництва та створення ринкової інфраструктури відбуваються майже повністю шляхом і за рахунок інвестування. Інвестиційна політика держави тісно пов'язана із інноваційною політикою. Пошук інновацій стає пошуком можливостей економічного піднесення на оновленій технологічній базі.

Інтеграція науки з виробництвом потребує дуже великих витрат, які часто пов'язані з великим ризиком. Актуальною стає діяльність таких професійних